

Раде Попадић
Филозофски факултет
Источно Сарајево

ПЕДАГОШКИ ОПУС ВЕЉКА БАБИЋА

У другој половини 20. вијека у Босни и Херцеговини у педагошкој науци научно је стварао и дјеловао један ужи круга педагога, оних који су радили на универзитетима и оних који су радили у непосредној образовно-васпитној пракси. У другој групи је и Вељко Бабић (1929–1994), научни стваралац из Билеће, последице Косте Грубачића, други доктор педагошких наука из тог краја. Припала ми је част да у оквиру саопштења на научном скупу сагледам његов допринос педагошкој науци.

Педагог Вељко Бабић учитељску школу завршио је у Мостару 1951. године. Дипломирао је на Педагошкој групи на Филозофском факултету Универзитета у Београду 1959. године. Докторат из педагогије стекао је на Филозофском факултету Универзитета у Сарајеву 1981. године одбраном дисертације *Педагошки аспекти развијања међуљудских односа у наставно-васпитном процесу основне школе*. Био је наставник у више основних школа у Босни и Херцеговини. Објавио је око 40 радова, поред осталог и три монографије: *Морални стимуланси у васпитању* (Сарајево, 1973); *Хуманистички аспекти развијања мотивације у процесу рада и учења* (Сарајево, 1977) и *Међуљудски односи у школи* (Сарајево, 1983). Рецензенти објављених монографија су проф. др Петар Мандић и проф. др Никола Филиповић. Објављивао је у часописима: *Педагогија* (Београд), *Настава и васпитање* (Београд), *Наша школа* (Сарајево), *Школа данас* (Мостар) и *Економика образовања* (Београд), *Породица и дијете* (Сарајево).

Посебно су вриједна она емпиријска истраживања Вељка Бабића чији резултати су објављени у виду наведених монографија, а које су углавном настале на проучавању непосредне образовно-васпитне стварности – основне школе, у којој је радио и у којој је дјеловао. Њих карактерише веома примјерена и широка теоријска и емпиријска научна фундираност и завидан методолошки ниво.

Педагог Вељко Бабић се бавио питањима везаним за наставника, као појединца и члана школског колектива, пре свега као основног субјекта образовно-васпитног процеса, сагледавао чиниоце који детерминишу интелектуалну функцију наставника, његову функцију у склопу научно-техничких промјена, материјални положај, међуљудске односе у наставничком колективу, однос наставника и ученика и друго.

Монографија *Међуљудски односи у школи* (1983) Вељка Бабића представља резултате емпиријског истраживања и теоријских уопштава-

ња, интердисциплинарним приступом са више аспеката: етичких, психолошких, аксиолошких, социолошких и педагошких. Аутор анализира чиниоце који одређују социјалну климу и међуљудске односе у школским колективима. Међу њима издваја општељудске особине наставникова личности које се сматрају карактеристичним за овај позив, стил вођења процеса учења, стил испитивања и оцјењивања, културу сарадње породице и школе, стил педагошког вођења одјељенске заједнице, стил рада директора школе, начин вредновања резултата рада наставника и др. Ово монографско дјело, у коме су презентирани резултати емпиријског истраживања на босанскохерцеговачком простору, према оцјени П. Мандића, има посебну вриједност, јер су непосредно дјеловали на изграђивање педагошке културе наставника као основног фактора у успјешном вођењу наставно-васпитног процеса и хуманизацији међуљудских односа у школском колективу.

У разноврсним социјалним интеракцијама у школској средини (ученици - наставници, наставници - родитељи, наставници међусобно и ученици међусобно). У монографији открива и анализира чиниоце који одређују социјалну климу и међуљудске односе, те код наставника издваја неке општељудске особине и то интелектуалну и етичку димензију његове стручности и на основу резултата истраживања захтјева реформу институционалног образовања наставника. Он настоји да открије саму природу мотива понашања наставника, као појединца и као члана колектива, и да утврди неке законитости интеракција у школском колективу. У целокупном дјелу се протеже хуманистичка нит, темељ Бабићевих промишљања међуљудских односа у школи. У промишљањима васпитања моралне свијести полази од ставова: Вука Павићевића, Бошка Поповића и Радомира Лукића.

Будући да се наставник појављује као битан чинилац у реализацији циљева и задатака васпитања и образовања: врши избор наставних садржаја, процјењује еколошке аспекте градива којег обрађује, организује и води процес усвајања знања, формирања ставова и навика ученика, организује и изводи ваннаставне активности и непосредно својим поступцима дјелује на личност ученика, те у свом раду планира нове са знајно-емотивне елементе који би могли непосредније и интензивније доприносити вредносном и вољном односу ученика према школским обавезама, Бабић уочава да постоји потреба да се положај ученика у школском колективу, посебно наставникова интеракција са њим, стално прати и теоријски и емпиријски сагледава.

Будући да се Вељко Бабић научно усавршавао на Одсјеку педагогија и психологија Филозофског факултета Универзитета у Сарајеву код проф. др Петра Мандића и проф. др Николе Филиповића, то је омогућило да стекне солидна методолошка знања, овлада вјештинама истражи-

вања и стекне завидну методолошку културу, па и да реализује пројектовано истраживање о међуљудским односима у школском колективу. То је показала веома успешно конструисана батерија истраживачких инструмената са утврђеним метријским карактеристикама за проучавање тих односа.

У истраживању проблема међуљудских односа потврђена је претпоставка да је социјални статус ученика у разредном колективу значајан фактор утицаја на карактер интеракција и квалитет њиховог доживљавања. То значи да је наставничково упознавање социјалног статуса појединих ученика битна претпоставка примјене стила васпитног вођења, те да је доживљај међуљудских односа на релацији ученици - наставници повезан са стилем педагошког вођења процеса учења, стилем испитивања и оцјењивања ученичких постигнућа, стилем васпитног вођења одјељењске заједнице, начином на који ученици доживљавају сарадњу породице и школе, али и са неким општељудским особинама наставникове личности које се сматрају значајним за људску друштвеност (стр. 166).

Ставови Вељка Бабића о васпитању су трајно актуелни. За њега се друштво не јавља само као организатор васпитних институција, већ и као чинилац васпитања. Систем васпитног рада у школи условљен је прије свега доминацијом вриједности у друштву и степеном креативног односа педагошких институција у процесу организованог васпитног рада, при чему су ови чиниоци комплементарни.

За предмет својих проучавања и истраживања издваја и изграђивање патриотских вриједности код ученика. У монографији *Морални стимуланси у васпитању* (1973) разматра патриотско васпитање, као облик друштвено-моралног васпитања и залаже се да оно постане принцип рада сваке школе. Тај проблем је сагледаван као друштвена, етичка и општељудска димензија. Аутор је анализирао психолошке факторе који су значајни у процесу формирања патриотског васпитања (свијест, савјест, одговорност, емоционално доживљавање). Посебно је емпиријски истраживао формирање појмова о отаџбини и то с обзиром на узраст и сагледао могућности формирања патриотског васпитања у школи и изворе на којима се темељи то васпитање. П. Мандић у Предговору ове монографије констатује «У својим опсервацијама Бабић је веома проницљив, сигуран у анализи проблема, постојан у аргументацији и одмјерен у критичким ставовима; његов рад је друштвено значајан, научно релевантан и практично оправдан; у њему ће наставници, родитељи и други васпитачи наћи сигуран ослонац и инспирацију у свом васпитном раду» (1973: 4).

Патриотско осјећање за аутора је сложен комплекс моралних, естетских и социјалних доживљавања која своје упориште налазе у свје-

сном сазнању појма отаџбина и активном учешћу у животу и раду друштвене заједнице. Патриотску свијест схвата у три димензије: сазнајној, емоционалној и вољној. Да би се формирало истинско патриотско осјећање код младе личности, потребно је познавање отаџбине, међутим, оно мора бити доживљено до тога степена да се интегрише у личност. Вољна димензија патриотске свијести одражава стање патриотске акције. Међутим, према схватању аутора, вриједност патриотског осјећања не мјери се само стањем субјекта (његовим знањем о отаџбини и интензитетом осјећања) већ искреношћу између тога стања и патриотске акције. За објективне чиниоце који утичу на развијање патриотске свијести аутор издваја: (1) породичну средину, (2) школску средину, (3) друштвене факторе и (4) догађаје у току живота. Аутор под патриотским догађајем подразумијева дубоко унутрашње доживљавање оних објективних ситуација које илуструју снагу отаџбине и доприносе формирању свијести о припадности њезином поднебљу, народу, позитивним традицијама, култури и идеалима за које се залаже (стр. 79).

У монографији *Хуманистички аспекти развијања мотивације у процесу рада и учења* (1977) др Вељко Бабић расправља о ставовима ученика према раду и учењу при чему полази од става да се човјек вреднује не само по томе *шта ради* већ и по томе *шта може да ради* с обзиром на диспозиције и *шта треба да ради* с обзиром на друштвене потребе. У истраживању тог проблема користи батерију инструмената: анкетни упитник, протокол интервјуа и инвентар ставова.

Имајући у виду да је у другој половини 20. вијека, недостајао организован и систематски рад на проучавању васпитних и образовних проблема школске праксе, В. Бабић, посједујући афинитет за емпиријско истраживање, бира проблеме школске праксе, при чему у својим радовима избјегава опште уводе, већ се ослања на одређене теорије и резултате претходних истраживања и улази свеобухватно сагледавање чињеница и законитости до којих се већ раније дошло, све ради теоријског ситуирања изабраног проблема истраживања.

Анализом смо обухватили и сагледали и радове објављене у педагошкој периодици и утврдили да се ради о краћим чланцима са разноврсном тематиком: односу васпитања и образовања као основним категоријама педагошке науке, моралним стимулансима у васпитању, настави и уџбеничкој литератури, моралним вриједностима друштва, критеријумима вредновања знања, испитивању и оцјењивању ученика, дјечијем стваралаштву, мотивацији у процесу рада и учења, вођењу одјелењске заједнице, систему праћења и вредновања резултата рада. У свим тим радовима се веома сажето износе: предмет, полазишта, методологија истраживања и резултати педагошких проучавања. Сви радови имали су психолошку и хуманистичку димензију сагледавања непосредне вас-

питно-образовне стварности, јер као практичар имао је осјећај и потребу да у њој одређене проблем фокусира, истражи и објасни и на основу тога праксу унаприједи. Одређени допринос Бабић дао је дидактици као педагошкој дисциплини проучавајући природу испита и структуру испитних ситуација кроз више фактора (интелектуални, морални, емоционални и вољно-мотивациони).

На основу сазнања добијених проучавањем објављених радова у цјелини гледано научно стваралаштво др Вељка Бабића, карактерише оригиналност и разноврсност истраживачких проблема фокусираних у властитој пракси, цјеловита теоријска утемељеност и заснованост емпиријских истраживања, потпуна елаборација претходних истраживања, оригиналност у разради методолошке апаратуре и примјењивост резултата истраживања у образовно-васпитној пракси. Може се констатовати да је својим научним стваралаштвом дао значајан допринос педагошкој науци и испољио настојање да се један дио проблема образовно-васпитне праксе рјешава емпиријско-индуктивним приступом, и тиме себе сврста у ужи круг стваралаца у овој науци.

Литература:

Бабић, Вељко (1964): *Прилог проучавању психолошких основа и извора патриотског васпитања у школи*. Наша школа, Сарајево 7-8, стр. 337-245.

Бабић, Вељко (1964): *Прилог проучавању психолошких основа и извора патриотског васпитања у школи*. Наша школа, Сарајево 9-10, стр. 358-470.

Бабић, Вељко (1965): *Прилог проучавању психолошких основа и извора патриотског васпитања у школи*. Наша школа, Сарајево 1-2, стр. 7-11.

Бабић, Вељко (1965): *Прилог проучавању психолошких основа и извора патриотског васпитања у школи*. Наша школа, Сарајево 3-4, стр. 138-145.

Бабић, Вељко (1966): *О природи критеријума вредновања знања*. Школа данас, Мостар, 1-2, стр. 2-5.

Бабић, Вељко (1973): *Морални стимуланси у васпитању*. Сарајево: Завод за издавање уџбеника.

Бабић, Вељко (1973): *Веза и односи између васпитања и образовања*. Школа данас, Мостар, 4, стр. 321-329.

Бабић, Вељко (1975): *Школа и морално-политичке вриједности друштва*. Наша школа, Сарајево, 7-8, стр. 340-345.

Бабић, Вељко (1976) *Морални стимуланси у настави и уџбеничкој литератури*. Билтен Покрајинског завода за издавање уџбеника, Нови Сад, 25, стр. 33-38

- Бабић, Вељко (1976) *Педагошки значај развоја дјечјег стваралаштва*. Породица и дијете, Сарајево, 3, стр. 6-7.
- Бабић, Вељко (1977): *Хуманистички аспекти развијања мотивације у процесу рада и учења*. Сарајево: Свјетлост.
- Бабић, Вељко (1977): *Педагошко вођење одјељенске заједнице*. Школа данас, Мостар, 1, стр. 3-8.
- Бабић, Вељко (1981): *Педагошки аспекти развијања међуљудских односа у наставно-васпитном раду основне школе*. Педагогија, Београд, 3-4, стр. 395-404.
- Бабић, Вељко (1982): *Педагошко вођење одјељењске заједнице као фактор регулисања међуљудских односа*. Наша школа, Сарајево, 9-10, стр. 512-520.
- Бабић, Вељко (1982): *Систем праћења и вредновања резултата рада као фактор регулисања међуљудских односа у наставничком колективу*. Економика образовања, Београд, 4, стр. 34-39.
- Бабић, Вељко (1983): *Међуљудски односи у школи*. Сарајево: Свјетлост.
- Бабић, Вељко (1983): *Утицај стила испитивања и оцјењивања на међуљудске односе између ученика и наставника*. Настава и васпитање, Београд, 3, стр. 472-487.
- Поткоњак, Никола (2005): *Именик српских педагога*. Београд: Српска академија образовања.